

پیرزن

یکی بود، یکی نبود. یک پیرزن بود، خانه‌ای داشت به اندازه‌ی یک غربیل. اتاقی داشت به اندازه‌ی یک بشقاب. درخت سنجدی داشت به اندازه‌ی یک چيله‌ی جارو. یک خرده هم جُل و جهاز سرِ هم کرده بود که رف و تاقچه‌اش خشک و خالی نباشد.

یک شب شامش را خورده بود که دید باد سردی می‌آید و تنش مورمور می‌شود. رخت خوابش را انداخت و رفت توش. هنوز چشم به‌هم نگذاشته بود که دید صدای در می‌آید. شمع را برداشت و رفت در را وا کرد. دید یک گنجشکی است. گنجشک به پیرزن گفت:

- پیرزن، امشب هوا سرد است، باد می‌آید، من هم جایی ندارم. بگذار امشب اینجا پهلوی تو توی این خانه بمانم، صبح که آفتاب زد می‌پریم، می‌روم. پیرزن دلش به حال گنجشکه سوخت و گفت:

- خیلی خوب، بیا تو، برو روی درخت سنجد لای برگ‌ها بگیر بخواب. گنجشکه را خواباند و خودش رفت توی رخت خواب. هنوز چشمش گرم نشده بود که دید باز در می‌زنند. رفت دم در، در را وا کرد، دید یک خری است. خره گفت:

- امشب هوا سرد است، باد هم می‌آید، من هم جایی ندارم که سرم را بگذارم و راحت بخوابم، بگذار امشب اینجا توی خانه‌ی تو بمانم، صبح زود پیش از آن که صدای اذان از گل‌دسته بلند بشود، من می‌روم بیرون.

پیرزن دلش به حال خره سوخت و گفت:

- خیلی خوب، برو گوشه‌ی حیاط، بگیر بخواب.

پیرزن خر را خواباند و رفت خودش هم خوابید. بازهم دید در می‌زنند، گفت:

- کیه؟

و رفت دم در، دید یک مرغی است. مرغه گفت:

- پیرزن امشب باد می‌آید و هوا سرد است. من هم راه‌بردار به جایی نیستم،
بگذار بیایم امشب اینجا بخوابم. صبح زود همین که صدای خروس درآمد من
پا می‌شوم می‌روم.

پیرزن گفت:

- خیلی خوب، برو کنج حیاط بگیر بخواب.

مرغ را خواباند و خودش رفت که بخوابد، دید صدای در می‌آید. آمد در را
واکرد. دید یک کلاغی است. کلاغه گفت:

- پیرزن، امشب هوا سرد است، من هم جای درست و حسابی ندارم، بگذار
اینجا توی خانه‌ی تو بخوابم. صبح زود همین که مرغ‌ها سر از لانه درآوردند،
می‌پریم می‌روم.

گفت:

- خیلی خوب و کلاغه را برد، روی گرده‌ی خره خواباند و رفت خوابید. دید
بازهم در می‌زنند. شمع را برداشت، رفت دم در، دید سگی است. گفت:

- چه می‌گویی؟

گفت:

- امشب هوا سرد است، من هم خانه و لانه‌ای ندارم که پناه ببرم توش. بگذار
امشب اینجا بخوابم. صبح پیش از آن که بوق حمام را بزنند پا می‌شوم می‌روم.
پیرزن دلش برای سگه سوخت، آن را برد پهلوی خر خواباند و، گوش شیطان
کر، آمد خوابید. صبح که از خواب بیدار شد دید خانه‌اش غلغله‌ی روم است.
رفت به سراغ گنجشکه، گفت:

- پاشو، برو بیرون که صبح شد.

گنجشکه گفت:

- من که جیک جیک می‌کنم برات، تخم کوچیک می‌کنم برات، من برم
بیرون؟ پیرزن گفت:

- نه، تو بمان. رفت به سراغ خره، گفت:

- زود باش، پاشو برو بیرون، صبح شده. خره گفت:

- من که عرعر می‌کنم برات، پشکل تر می‌کنم برات، همسایه خبر می‌کنم
برات، من برم بیرون؟

پیرزن گفت:

- نه، تو هم بمان.

رفت پیش مرغه، گفت:

- یالا، پاشو، برو بیرون که صبح شده.

مرغه گفت:

- من که قدقد می‌کنم برات، تخم بزرگ می‌کنم برات، من برم بیرون؟
گفت:

- نه، تو هم بمان.

رفت به سراغ کلاغه. گفت:

- پاشو، بیرون برو.

کلاغه گفت: من که قارقار می کنم برات. آقا را بیدار می کنم برات، من برم بیرون؟

گفت:

- نه، تو هم بمان. آخر سر آمد به سراغ سگه، گفت:

- پاشو، برو بیرون که هوا روشن شده.

سگه گفت:

- من که واق واق می کنم برات، دزد را بی دماغ می کنم برات، من برم بیرون؟
گفت:

- نه، تو هم بمان.

همه آن جا ماندند و کارهای پیرزن را روبراه کردند و زندگی اش را روی غلتک انداختند.

قصه‌ی ما به سر رسید، کلاغه به خانه اش نرسید.

Pir-e zan

yek-i bud, yek-i nabud. yek pir-e zan bud, xāne-i dāšt be andāze-ye yek ġarbil. otāq-i dāšt be andāze-ye yek bošqāb. deraxt-e senjed-i dāšt be andāze-ye yek čile-ye jāru. yek xorde ham jol o jehāz sar-e ham karde bud ke raf o tāqče-aš xošk o xāli nabāšad.

yek šab šām-aš-rā x^vorde bud ke did bād-e sard-i miāyad va tan-aš mur mur mišavad. raxt-e x^vāb-aš-rā andāxt va raft tu-š. hanuz češm be ham nagozāšte bud ke did šedā-ye dar miāyad. šam'-rā bar dāšt va raft dar-rā vā kard. did yek gonješk-i ast. gonješk be pir-e zan goft:

- pir-e zan, emšab havā sard ast, bād miāyad, man ham jā-yi nadāram. begozār¹ emšab injā pahu-ye to tu-ye in xāne bemānam, šobḥ ke āftāb zad, miparam, miravam.

pir-e zan del-aš be ḥāl-e gonješke suxt va goft:

- xeyli xub, biā tu, borō ru-ye deraxt-e senjed lā-ye barghā begir bex^vāb.

gonješke-rā x^vābānd va x^vod-aš raft tu-ye raxt-e x^vāb. hanuz češm-aš garm našode bud ke did bāz dar mizanand. raft dam-e dar, dar-rā vā kard, did yek xar-i ast. xare goft:

- emšab havā sard ast, bād ham miāyad, man ham jā-yi nadāram ke sar-am-rā begozāram rāḥat bex^vābam. begozār emšab injā tu-ye xāne-ye to bemānam, šobḥ-e zud, piš az ānke šedā-ye azān az goldaste boland bešavad man miravam birun.

pir-e zan del-aš be ḥāl-e xare suxt va goft:

- xeyli xub, boro guše-ye ḥayāt, begir bex^vāb.

---

¹ Kan också transkriberas bogzār genomgående.

pir-e zan xar-rā x^vābānd va raft x^vod-aš ham x^vābid. bāz ham did dar mizanand, goft:

- ki-e?

va raft dam-e dar, did yek morġ-i ast. morġe goft:

- pir-e zan, emšab bād miāyad va havā sard ast, man ham rāhbordār be jā-yi nistam, begozār biāyam emšab injā bex^vābam. šobḥ-e zud haminke šedā-ye xorus dar āmad man pā mišavam miravam.

pir-e zan goft:

- xeyli xub, borō konj-e ḥayāṭ, begir bex^vāb.

morġ-rā x^vābānd va x^vod-aš raft ke bex^vābad, did šedā-ye dar miāyad. āmad dar-rā vā kard. did yek kalāġ-i ast. kalāġe goft:

- pir-e zan, emšab havā sard ast, man ham jā-ye dorost o ḥesābi-i nadāram, begozār injā tu-ye xāne-ye to bex^vābam. šobḥ-e zud haminke morġhā sar az lāne dar āvordand, miparam miravam.

goft:

- xeyli xub va kalāġe-rā bord, ru-ye gorde-ye xare x^vābānd va raft x^vābid. did bāz ham dar mizanand. šam'-rā var dāšt, raft dam-e dar, did sag-i ast. goft:

- če miguyi?

goft:

- emšab havā sard ast, man ham xāne o lāne-i nadāram ke panāh bebaram tu-š. begozār emšab injā bex^vābam. šobḥ piš az ānke buq-e ḥammām-rā bezanand pā mišavam miravam.

pir-e zan del-aš barā-ye sage suxt, ān-rā bord pahlū-ye xar x^vābānd va, guš-e šeyṭān kar, āmad x^vābid. šobḥ ke az x^vāb bidār šod did xāne-aš ḡolḡole-ye rum ast. raft be sorāḡ-e gonješke, goft:

- pā šō, borō birun ke šobḥ šod.

gonješke goft:

- man ke jik jik mikonam barā-t, toxm-e kučik mikonam barā-t, man beram birun?

pir-e zan goft:

- na, to bemān.

raft be sorāḡ-e xare, goft: zud bāš, pā šō, borō birun, šobḥ šode. xare goft:

- man ke ‘ar ‘ar mikonam barā-t peškel-e tar mikonam barā-t, hamsāye xabar mikonam barā-t. man beram birun?

pir-e zan goft:

- na, to ham bemān.

raft piš-e morġe, goft:

-yāllā, pā šō, borō birun, ke ōobġ ōode.

morġe goft:

- man, ke qod qod mikonam barā-t toxm-e bozorg mikonam barā-t, man beram birun?

goft:

- na, to ham bemān.

raft be sorāġ-e kalāġe. goft:

- pā šō, birun borō.

kalāġe goft:

- man, ke qār qār mikonam barā-t. āqā-rā bidār mikonam barā-t. man beram birun?

goft:

- na, to ham bemān.

āxar sar āmad be sorāġ-e sage, goft:

- pā šō, borō birun, ke havā rōšan šode.

sage goft:

- man, ke vāq vāq mikonam barā-t, dozd-rā bi-damāg mikonam barā-t, man beram birun?

goft:

- na, to ham bemān.

hame ānjā māndand va kārḥā-ye pir-e zan-rā ru be rāh kardand va zendegi-aš-rā ru-ye ġaltak andāxtand.

qeṣṣe-ye mā be sar resid, kalāge be xāne-aš naresid.

pir-e zan	gumma, gammal gumma
yek-i bud, yek-i nabud	det var en gång (ordagrant: en var, en var inte)
bud; verbet budan, bāš-xāne	hus, hem
dāšt; verbet dāštan, dār-andāze	storlek
be andāze-ye	(lika) stor som
ġarbil	såll (större sil i trä med metallnät för att sålla mjöl)
otāq	rum
bošqāb	tallrik
deraxt	träd
senjed	ett slags vildoliv
čile	träflisa (här: strå i borste)
jāru	borste
yek xorde	lite grand

ham	också, även; fokusmarkör
jol o jehāz	smått och gott, pick och pack
sar-e ham	på varandra, i en hög, tillsammans
sar-e ham kardan	plocka ihop, samla på sig
ke	att, som, för att, när, eftersom etc. (här: för att)
raf o tāqče	hylla (utmurad i själva väggen) (parord)
xošk	torr
xāli	tom
xošk o xāli	tom (parord)
nabāšad; verbet budan, bāš-	
šab	kväll, natt
šām	kvällsmat, kvällsvard; middag
x ^v orde bud; verbet x ^v ordan, x ^v or-	
ke	att, som, för att, när, eftersom etc. (här: när)
did; verbet didan, bin-	
bād	vind, blåst
sard	kall
miāyad; verbet āmadan, ā-	
tan	kropp
mur	myra
mišavad; verbet šodan, šav-	
mur mur šodan	få gåshud, rysa i kroppen
raxt-e x ^v āb	sängkläder + madrass (eng. bedding)
andāxtan, andāz-	kasta
raxt-e x ^v āb andāxtan	bädda (sängkläder och madrass staplades i ett hörn under dagen och lades ut på golvet för natten)
raft; verbet raftan, rav-	
tu-š	i den
hanuz	ännu, redan, fortfarande
češm	öga
be ham	till varandra, tillsammans
nagozāšte bud; verbet gozāštan, gozār-	
češm be ham gozāštan	sluta ögonen
šedā	röst, ljud

dar	dörr
šam‘	stearinljus
var dāštan (bar dāštan)	ta upp, ta med sig
vā kardan (bāz kardan)	öppna
gonješk	sparv
emšab	i kväll
havā	väder
sard	kall
bād	vind, blåst
miāyad; verbet āmadan, ā-	
ham	också, även; fokusmarkör
jā	plats
nadāram; verbet dāštan, dār-	
behozār; verbet gozāštan, gozār-	
injā	här
pahlu-ye	bredvid
tu-ye	i, inuti
xāne	hus, hem
māndan, mān-	stanna kvar, bli kvar, stanna
šobḥ	morgon
āftāb	solsken
zad; verbet zadan, zan-	
āftāb mizanad	solen strålar, solen ligger på
paridan, par-	hoppa, flyga
miravam; verbet raftan, rav-	
del	mage, hjärta (centrum för känslor)
ḥāl	tillstånd, hälsotillstånd, hälsa
suxtan, suz-	brinna
del-am be ḥāl-e X misuzad/suxt	jag tycker/tyckte synd om X
xeyli	very, much
xub	good, well
xeyli xub (uttalas xub)	mycket bra
xeyli xub (uttalas xob)	OK, kör till
biā; verbet āmadan, ā-	

tu	i, in
boro; verbet raftan, rav-	
ru-ye	på
deraxt-e senjed	<i>senjed</i> -träd
lā-ye	mellan, inuti, mitt ibland
barg	löv, blad
gereftan, gir-	ta
x ^v ābidan, x ^v āb-	sova
x ^v ābāndan, x ^v ābān-	natta, se till så att någon somnar
x ^v od-aš	han/hon/den/det själv
garm	varm
našode bud, verbet šodan, šav-	
bāz	igen, åter; öppen
dar zadan	knacka, knacka på (dörren)
dam-e	vid, intill
xar	åsna
ke	att, som, för att, när, eftersom etc. (här: att, där jag kan)
sar	huvud
begozāram; verbet gozāštan, gozār-	
rāḡat	skön, bekväm
bex ^v ābam; verbet x ^v ābidan, x ^v āb-	
bemānam; verbet māndan, mān-	
šobḡ	morgon
zud	tidig, snabb
piš az ānke	innan
šedā	röst, ljud
azān	böneutrop
goldaste	minaret
boland šodan	resa sig, höja sig (här: höras)
birun	ut, ute
guše	hörn
ḡayāt	gård (ofta stenlagd med en mur runt)
ki	vem

ki-e (ki ast)	vem är det
morġ	höna
rāhbordār	på väg
nistam	jag är inte
haminke	så snart som, så fort som
xorus	tupp
dar āmadan	komma fram, komma ut (här: höras)
pā šodan	stiga upp (ur sittande eller liggande ställning), resa sig
konj	hörn
kalāġ	corp, kråka
dorost o ḥesābi	ordentlig (parord)
sar	huvud
lāne	bo, rede
dar āvordan	ta ut, ta fram, sticka ut
bord; verbet bordan, bar-	
ru-ye	på
gorde	nacke (om djur)
sag	hund
če	vad
miguyi; verbet goftan, gu-	
panāh bordan	söka skydd, ta skydd
piš az ānke	innan
buq	signal, tuta
ḥammām	badhus
bezanand; verbet zadan, zan-	
barā-ye	för, för...skull
bord; verbet bordan, bar-	
pahlu-ye	bredvid, vid sidan av
guš	öra
šeyṭān	satan
kar	döv
āmad, verbet āmadan, ā-	
x ^v āb	sömn

bidār šodan	vakna
ġolġole	tumult, villervalla
rum	Romariket, Östrom, Konstantinopel
sorāġ	spår, ledtråd, förfrågan
sorāġ-e	för att finna, för att leta upp
pā šo; verbet pā šodan	
ke	att, som, för att, när, eftersom etc. (här: ty, eftersom)
jik jik kardan	kvittra
barā-t	för dig
toxm	ägg
kučik (kuček)	liten
mikonam	här: jag lägger, jag värper (ordagrant: jag gör)
beram (beravam); verbet raftan, rav-	
bemān; verbet māndan, mān-	
zud	snabb, fort, tidigt
bāš; verbet budan, bāš-	
‘ar ‘ar kardan	att skria (åsnans ljud)
peškel	dynga, gödsel
tar	fuktig, blöt
hamsāye	granne
xabar kardan	informera, underrätta, varna
ham	också. även; fokuspartikel
piš-e	till, hos
yällā	skynda dig
ke	att, som, för att, när, eftersom, ju etc. (här kan ke antingen översättas “som” eller “ju”)
qod qod kardan	kackla (hönans läte)
bozorg	stor
qār qār kardan	kraxa
āqā	herre
bidār kardan	väcka
āxar sar	till slut, till sist
havā	väder, luft
rōšan	ljus

vāq vāq kardan	skälla
dozd	tjuv
bi-damāg	förargad, förtretad (ordagrant: utan näsa)
bi-damāg kardan	reta, förarga, irritera
hame	alla
ānjā	där
māndand; verbet māndan, mām-	
kārhā	arbeten, angelägenheter, saker
ru be rāh	i ordning, beredd (ordagrant: ansikte mot vägen)
ru be rāh kardan	ställa i ordning, få igång, få ordning på
zendegi	liv
ru-ye	på
gāltak	hjul, vält
andāxtan, andāz-	kasta
qeşşe	saga
residan, res-	komma fram, anlända; mogna
be sar residan	nå sitt slut (ordagrant: komma till huvudet)
kalāg	corp, kråka